

Krönika

Vad göra när rationaliteten dimper ner som en grå burk på skrivbordet, frågar sig Svante Folin.

Control-Escape!

ett spöke får omkring i världen – det är inte längre kommunismen som dött de tusen knivarnas död utan det skrämmande vitala IT-spöket. Hallelujakören omfattar hela det politiska spektret, även om Carl Bildt tidigt etablerade sig som försångare och Göran Persson råkar ösa ut miljarderna.

Livslängt lärande, eviga kunskapslyft och IT ska förvandla svenska troglodyter till surfande glaspärlespelare och övermänsklor. Den totala mänskliga kunskapsmassan, samlad i ett virtuellt babelsbibliotek, existerar ju bara några klick från den vetgirige pekfinger. Sådana små förtretligheter som att halva folket inte vet vad riksdagen förmodas syssla med eller vem fan som regerar kommer snart att vara ett minne blett.

Obotligt reaktionär och starkt teknofobisk (född B C. before computers) har jag i 15 års tid varit på flykt från de månghövadade krafter som velat datorisera mig. Jag skriver för hand, eventuella spritningar i hjärnbarken omvandlas till fimtomorik i min med penna försedda högerhand. Resultaterande kråkfötter ges sedan språklig dräkt under diktamen för min hustru, vars fingrar

löper som lörkvingar över tangenterna och vars ordförståelse överträffar alla hitintills uppfunna stavningsprogram. Denna välbekanta ordning står inför ett allvarligt hot.

Mina arbetsgivare har helt brutalt ställt en hiskligt ful, så kallad burk på mitt charmtigt ostädade skrivbord. Obegripiga manualer och damoklessvärd i form av datakurser fördystrar min tillvaro. Skrivkrampen sprider sig som

Obegripiga manualer och damoklessvärd i form av datakurser fördystrar min tillvaro. Skrivkrampen sprider sig som blyförgiftning.

blyförgiftning. Jag får veta att datorn är en strikt logisk maskin, som inte kan förväntas visa vare sig kongenialitet eller empati, en binär idiot som kan prestera underverk, om den får rätt kommandon. Inför detta ovevkligt logiska monster försöker jag desperat erinra mig vad jag en gång visste om Turing-testet och von Neumanns självreproducerande maskiner, när min blick faller på tangentbordet, även det en nyhet för en skriftlär.

Upppe till vänster börjar den alfabetiska bokstavsserien QWERTY. Resten av alfabetet tycks vara hoprfsat enligt samma skenbart slumpmässiga princip. Var är den bländande logiken i denna obskyrta gruppering? Efter lite surfande i mitt dammiga bibliotek framgår att logiken är utpräglat fossil: anno 1873 skapades denna surrealistiska, alfabetiska layout med den uttryckliga avsikten att försvåra maskinskrivandet. Genom en serie av perversa trick som att sprida ut de vanligaste bokstäverna över tangentbordet och koncentrera dem på vänstra sidan (där högerhänta är handikappade) tvingades maskinskrivaren att dämpa sitt tempo. Den vid tillfället relevanta anledningen var att de rörliga typerna hade en beklämmande tendens att trassla in sig i varandra vid snabbskrift.

QWERTY-systemets mest glödande profetissa var fröken Longley, grundaren av Cincinnati stenografi- och skrivmaskinskola. I en mycket uppmärksam skrivmaskinstävling 1888 segrade hennes champion över en hedning som opererade med ett alternativt system. När bättre skrivmaskiner eliminerade tangenttrasslet, visade försök (1932) med rationellt disponerade tangentbord att man kunde fördubbla skrivhastigheten och reducera muskelansträngningen med 95 procent. Men ack, QWERTY hade bitit sig fast för gott och återfinns som ett atavistiskt appendix på dagens ljussnabbt arbetande datorer.

Uppmuntrad av denna logiska absurditet skall jag vid tillfälle göra ett heroiskt försök att bemästra pekfingerens.

28 augusti 1998
SVANTE FOLIN

Extas i miniatyr

Delerms hyllning till den första klunken öl kommer snart på svenska. Catherine Gierow gillar den.

Den här boken är modest, som om författaren vare rädd att trötta ut sina läsare: 96 små sidor hyllar i 34 korta kapitel lika många pyttesmå nöjen, efemära njutningar och vardagliga stunder.

Levnadsvisdom

Philippe Delerm
*La première gorgée de bière
et autres plaisirs minuscules*
Editions Gallimard-L'Arpenteur, 1998

Philippe Delerms miniatyrer rymmer inga stora idéer, inga tunga ord, inga vilda känslor, inte det minsta exotiska minne. Och analytisk psykologi ter sig lika onödigt som andra försök att förklara saker och ting. Ty Delerm rör sig mitt i sakernas självklarhet, i stundens sensualitet. För honom börjar äventyret varje morgon, när han långsamt vecklar ut den lokala tidningen på köksbordet med en varm

café au lait och två bitar baguette. Dagens trivsamma gång fortsätter med att man spritar lunchärter – ett under av njutning – före morgonturen i tomatlandet som inspekteras med omsorg: Tomatens mogna nyanser utgör det mest sensuella i Delerms bok, tillsammans med sommarens jordgubbar som blir ännu godare med litet varmgräat jorddamm mellan prickarna.

Det som angår honom finns i en vardag som långsamt förflyter mellan kyrkan och posten.

En cykeltur till posten i det mjuka regnet blir en episk händelse och arabens söta *loukoum* förvandlar oss till voyeur. Valet av höstens första ylletröja blir en högtidlig stund som föräddar varma *crois-santer* som långsamt smälter i munnen ute i vinterkylan.

Men ingenting går upp mot den första klunken öl: den har sin egna oförglömliga förmåga att stimulera smaknerverna. Den första klunken öl är livets väsen, varken mer eller mindre.

Så många obetydliga, vardagliga finesser kunde göra boken till ett fäntigt alster, narcissistiskt och hur tråkigt som helst. Så blir det aldrig. Ty Delerm förfaller aldrig till parodi, självgodhet eller tvekydig humor. Läsaren inser så småningom att han har låtit en hel del av detta gå honom förbi.

Lever i det lilla

Visst finns det en gnutta melankoli i Delerms korta krönikor: Man anar att han, en gång i tiden, velat blicka bortom sin trädgård. Att han kanske drömt om att förändra världen med slagord och djärva idéer. Vem vet? Numera satsar han på grannskapet, det omedelbara, det lilla. Det som angår honom finns i en vardag som långsamt förflyter mellan kyrkan och posten, färghandeln och trädgården. Den by han lever i är inte den planetära.

Delerms människor lever utan illusioner, utan förväntningar om förändringar och onödiga passioner. De bryr sig föga om Asienkrisen eller EMU. Deras vardag påverkas av vädet och präglas av vinai-grettens känsliga balans: För den förkänsliga peppar så blir allting förstört.

CATHERINE GIEROW

Stugan i Nether Stowey

Göran Hägg tar oss med till åtta av den engelska litteraturens monument, vad som står sedan dikteraren trätt in i evigheten. Det börjar modest.

Samuel Taylor Coleridges hus i Nether Stowey i norra Devon tillhör oenkligen de vackraste och mest rimliga kulplattorna för stora författare.

Där dikten dog i

Coleridge bodde egentligen här bara ett drygt år 1796-98 och var olycklig hela tiden. Men det var han överallt. Och det var här som han skrev så gott som all den poesi han är berömd för. *The Ancient Mariner*, *Christabel* med flera. Det var under en vandring här i trakten som han blev avbruten i sitt operius och författandet av *Kubla Khan*. En man från *Porlock* knackade på dörren till huset där han tagit in. Eller kanske ändå just detta hus?

Huset vid Lime Street

Huset ligger vid bygatan Lime Street. Ombyggt och återställt som de flesta författarhem där stora verk verkligen skrivits. Men takbjälkar och golv måste vara ursprungliga. Den nyöppnade övervåningen har än starkare tidkänsla.

Den snobbiga ironi man har har lätt att känna på såna här kulplattor, även gentemot sig själv, småtalar på något vis bort. Det är verkligen rörande att tänka sig att det var just här som den olycklige, överkänslige skalden plågad av

Sjömannens födelseort. Coleridges olycklige besättningsman, gravligt straffad för att ha avlivat fartygets lyckobringande albatross med sitt armborst, blev till i denna småstad i Devon.

alkoholproblem, växande opiebegär, penningnöd, barnskrik och sin elaka hustru ändå lyckades samla sig till de kanske vackraste romantiska dikter världslitteraturen känner – urfört till de flesta senare strömningar inom poesen.

Bröts ner som diktare

Traktens skönheten, vännen Wordsworths stöd och kanske den tillfälliga trösten i opium gav honom för en kort tid kraften att göra det. Just här. Sen bröts han ner som diktare, men aldrig helt som tänkare och människa.

Huset är verkligen litet och lågt i tak. Bara en mindre grupp besökare kan släppas in samtidigt. Men det är för långt från allfarvägarna och svårhittat för att det ska bli några problem. Souvenirhoppen är fortfarande rörande amatörmässig.

Under dessa takbjälkar drömdes ångestdrömmen om den gamle sjömannen:

*Alone, alone, all all alone,
Alone in a wide wide sea,
So lonely 'twas that God himself
Scarce seemed there to be.*

Coleridge skulle i sin poesi enligt kamraternas plan göra det övernaturliga vardagligt. Wordsworth skulle göra det vardagliga övernaturligt. På ångarna kring byn och ute vid kusten följde polisagenter deras misstänkta förehanden – var de inte franska spioner? Ingen hade förut travat omkring och tittat på naturen för dess egen skull så där.

Historien om Coleridges fortsatta liv är bitter tragisk. Men i dikterna från Nether Stowey har tiden stannat vid "det underbara året" 1797. På något sätt också i det lilla huset vid Lime Street.

GÖRAN HÄGG

